N°. 3099

DE TIJD.

1857.

NOORD-HOLLANDSCHE COURANT.

Dieu et mon droit.

Deze COURANT verschijnt te AMSTERDAM, Dagelijks, behalve des Zondags. Het abonnement voor 3 maanden is *f* 5.00; voor de buitensteden *f* 6.00; *franko* door het geheele Rijk.

Brieven, Gelden, enz. FRANKO te adresseeren aan het Bureau dezer COURANT.

DINGSDAG 14 JULIJ.

Bij dit Nommer behoort een Bijvoegsel.

Advertentien van *Zes* regels en daar beneden worden tegen *f* 1.00 geplaatst; meer dan *Zes* regels tegen 15 cents de regel. — Voor alle advertentien wordt bovendien 35 cents zegelregt betaald. Voor groote letters betaalt men naar de plaatsruimte meer.

AMSTERDAM, 13 Julij.

De Tweede Kamer heeft in hare zitting van Zaturdag ll. de beraadslaging over art. 22 van de onderwijswet ten einde gebragt en het artikel goedgestemd, met 45 tegen 29 stemmen, na vooraf de amendementen van de heeren Thorbecke, van Wintershoven en ten Cate verworpen en een amendement van den heer Meeussen goedgekeurd te hebben. Aan het slot van ons verslag van heden zullen wij van de verschillende stemmingen, die plaats hebben gehad, melding maken. Vooraf echter hebben wij nog de Vrijdag en Zaturdag gehouden redevoeringen te bespreken.

Om de hooge belangrijkheid van de op den eersten dier dagen gehouden zitting met een enkel woord te doen gevoelen, hebben wij slechts aan te stippen dat toen achtereenvolgens door den minister van Justitie en de heeren Groen, Thorbecke en van Nispen het woord werd gevoerd. Door de beide eersten met dat gevolg, dat de reeds bestaande vredebreuk in eene met bitterheid geformuleerde oorlogsverklaring ontaardde; door den heer Thorbecke om, à-propos van zijn amendement, geestig en scherp, doch niet altijd met even gunstigen uitslag, zijne theoriën tegenover de beschouwingen van den heer Groen te handhaven; door den heer van Nispen, ter verklaring waarom hij ondanks de ter gerustsstelling aangevoerde gronden, moet blijven volharden in zijn besluit van art. 22, en derhalve de gansche wet, tot zijn leedwezen, te moeten afstemmen. Van wat door deze vier uitnemende sprekers in 't midden werd gebragt, zullen wij zoo uitvoerig mogelijk verslag geven. Onnoodig zal het zijn, daarbij te releveeren, met welke kordaatheid de heer Groen, *en désespoir de cause*, eene allermerkwaardigste bijdrage geleverd heeft ter waardeering van het optreden van het tegenwoordig ministerie — eene bijdrage, die de ontzettende teleurstelling, welke de anti-revolutionnaire partij ondervindt, ten volle motiveert en duidelijk maakt, welken geweldigen sprong — een ware *salto mortale* — de minister van Justitie heeft moeten maken, om van zijn punt van uitgang te komen op het tegenwoordig standpunt, waar hij zich niet slechts bij de meerderheid der Kamer heeft nedergelegd, maar de schoolpartij aamechtig in de armen is gevallen. Eene *manœuvre*, die aan de *Arnhemsche Courant* het regt geeft elken dag ironiesch, schoon weinig ireniesch, te verklaren, dat zij volkomen bevredigd is. Doch ter zake.

Twee vragen dan stelde de minister van Justitie zich ter beantwoording voor:

1°. Wat is opleiding tot christelijke en maatschappelijke deugden; en

2°. Wat is ergernis, aanstoot geven, kwetsen van iemands godsdienstige overtuiging, in tegenstelling van het eerbiedigen van een anders godsdienstige begrippen, hetgeen de Grondwet wil?

Hij gevoelde al het moeijelijke der taak die hem is opgelegd, en hij ontveinst zich niet, dat hij daaronder eenigermate is gedrukt en dat hij misschien zijn doel niet geheel zal bereiken; want hij voorziet, dat op zijne woorden bijzonder zal worden gelet en ze eenigermate zullen worden geëxploiteerd zoo door hen, die in art. 22 te veel, als door hen, die er te weinig in vinden. Hierop volgt dan de gewone *captatio benevolentiæ*, waarna hij vervolgt dat hij vooraf een tegenbezoek zal brengen aan sommige zijner anti-revolutionnaire bestrijders. Hij ontmoet het eerst zijn geachten vriend en krijgsmakker, zijn vroegeren ambtgenoot en mede-direkteur eener christelijke normaalschool, den heer van Lijnden. Dat lid heeft, gedachtig aan al die titels, hem behandeld op eene wijze, die hij zacht kan noemen, en waarvoor hij hem dank zegt. Eene opmerking moet hij hem echter maken. Die Spr. wilde geene aanleiding geven tot scherpe repliek, maar, gedachtig aan de les van Paulus, zal hij zich daarvan ook kunnen onthouden. (Gaandeweg wordt evenwel de les van den H. Paulus, inzonderheid waar de minister den heer Groen in 't oog krijgt, veelzins, gelijk men zien zal, vergeten.) Volgens den heer Elout vergenoegt zich de minister met een minimum van geloof en vaderlandsliefde. Hij antwoordt, ja; de minister vergenoegt zich daarmede, als het meerdere buiten zijne magt is en hij dat niet kan verkrijgen. (Maar blijft hij daarom niet naar het meerdere streven? De vraag is welligt niet onbelangrijk ter beoordeeling van wat van de zoogenaamde christelijke volksschool in de praktijk zal kunnen gemaakt worden.) De geëerde spreker zeide, dat het ministerie zich beijverde de meerderheid te volgen. Hij antwoordt, dat hij hoopt, dat het eerlang zal blijken, dat de meerderheid der Kamer, ten aanzien van het hoofdpunt van het voorstel: behoud der woorden christelijke deugden, het gevoelen der Regering zal hebben gevolgd. ('t Behoeft niet meer te blijken dat, dank hebbe de volgzaamheid van het ministerie, den lande op nieuw de vertooning van den *baiser-Lamourette* gegeven wordt. Dat behoeft niet meer te blijken; want wien springt het niet in 't oog?) De heer Groen zal hem moeten verschoonen, dat hij hem niet bepaaldelijk zal tegenspreken, omdat hij vreest, dat hij daardoor te uitvoerig zou zijn. De Spreker kan toch niet vergen, dat hij den inhoud van diens uitnemende rede, die zoo omvattend was, zal wederleggen, ook om de moeijelijkheid die er juist in gelegen is, om den heer Groen te bestrijden in diens bijzondere parlementaire spreekwijze; (Arme heer Groen! In weerwil van zijne »uitnemende" gaven, is er nu bijna niemand meer, die ontkent, wat wij jaren lang gezegd hebben, dat het wel onmogelijk is met hem te diskuteeren. Evenwel het verwijt van den minister is niet volkomen gebillijkt: de waarheid gebiedt zulks te getuigen. De minister in 't naauw gebragt heeft getracht zich te redden door te verwijzen naar de bekende behendigheid van den heer Groen. Wij meenen het te moeten betwijfelen, of hij in dit geval daartoe geregtigd was.) Maar daarom ook gelooft hij, dat eene opzettelijke wederlegging van den heer Groen hier niet te huis behoort, maar eigenaardig meer het onderwerp kan uitmaken van een filozofiesch en theologiesch dispuut-kollegie. Hij zou dus, om tot zoodanige wederlegging over te gaan, moeten treden in de filozofie van Vinet en in de ontwikkeling van den strijd tusschen Bunsen en Stahl. Hij moet opmerken, dat het niet Bunsen is, die hem in dit geval bekeerd heeft, want hij heeft nog geen tijd gehad om zijn laatste werk te lezen. Hij erkent, dat hij een geestverwant is van Bunsen; maar toch kan hij de Kamer met dit alles niet bezig houden en hij kan ook niet vergen, dat alle leden der Kamer op de hoogte der quæstie zijn; en het zou ook aan velen hunner geen belang inboezemen. En eindelijk is eene diskussie over dit onderwerp en eene opzettelijke wederlegging van den heer Groen minder noodig, omdat hij, ronduit gezegd, en die Spr. houde het hem ten goede, op zijn geheele rede altijd maar een en hetzelfde antwoord kan geven, dat hij zich voorbehoudt zoo aanstonds met kortheid te doen. En nu komt de minister tot de ontwikkeling der beide punten, die hij zich ter beantwoording had voorgesteld.

I. Wat is opleiding tot christelijke deugden naar den geest van het voorstel? Dit denkbeeld op zich zelf is zeer ruim; (Zóó ruim, dat het dogmatiek, kerkelijke geschiedenis en wat niet al meer omvat.) maar al hetgeen daaromtrent te ruim is, wordt door de Grondwet en al. 2 van art. 22 zelf van het voorstel geëcarteerd en beperkt. (Terwijl het niettemin aan den onderwijzer overgelaten wordt te bepalen, in welken meer of min ruimen zin het denkbeeld: opleiding tot christelijke deugden in de school mag geëxploiteerd worden.) Naar die grondwettige bepaling, naar die beperking van de wet, kan en mag de christelijke opleiding op de gemengde school niet anders beduiden, dan dat alle leerstelling, elk dogmatiesch element, al wat, in één woord, behoort tot het begrip van christelijke waarheden, feiten, leering en geschiedenis van de gemengde school moet verwijderd blijven. (Dat is des ministers opvatting. Zal die der toekomstige ministers en onderwijzers daarmeê overeenstemmen?) Dat is in overeenstemming met de Grondwet, en de Katholieken en Israëlieten mogen met regt vorderen, dat hunnen kinderen niets worde medegedeeld wat strijdig is met hunne godsdienstige konscientie, en daartoe behoort alles wat tot het begrip van Christendom behoort. Daarmede wordt geenszins de onverschilligheid voor dat begrip beweerd; integendeel, ook hij is overtuigd, dat er zaaijing moet plaats hebben. Maar het strooijen van dat zaad, het leggen van dien wortel behoort niet op het gebied van de bevoegdheid van den Staat, en dus ook niet tot het gebied der staatsschool. Kwijt zich de Kerk of het huisgezin niet goed van de verpligting te dien aanzien, kunnen zij het niet doen door materieele of andere omstandigheden, dan behoort het niet tot de roeping of bevoegdheid van den Staat, om daarin te voorzien. Want de Staat kan niet beslissen nopens hetgeen tot het gebied van het Christendom behoort; want hij zou dan kennis moeten nemen van hetgeen van zijne kennisneming is uitgesloten. De Staat moet toezien en ZORGEN, dat niemands godsdienstige denkwijze noch eenig leerbegrip in de gemengde school wordt gekwetst of gekrenkt. (Doch juist daarom niet de zoogenaamde christelijke volksschool, maar de volstrekte neutraliteit der gemengde school.) Nu vraagt hij, waar geen sprake is van het Christendom, maar van opleiding tot christelijke deugden, of daar sprake kan zijn van logen, bedrog, dubbelzinnigheid of misleiding? Er wordt aan de christelijke ouders niet voorgespiegeld de opleiding hunner kinderen tot Christendom of godsdienst, naar bepaalde leerbegrippen, er is dus hier geene misleiding; van dat alles is geene sprake op de gemengde school; want dit alles is buiten het gebied der staatsschool. (Altemaal wel. De vraag blijft intusschen nog altijd onbeantwoord, wat door christelijke deugden te verstaan zij, afgescheiden van de beginselen der christelijke geloofsleer?) Alleen dit is de vraag, en deze zijn de eischen van diezelfde school, dat niet het zaad in zijnen wasdom belemmerd worde; dat de teedere groei van de plant, die van elders gelegd is, niet worde belet. Dat is het christelijk element, dat in de school niet kan worden gemist. (Zóó wordt »het christelijk element" dan nu weer iets geheel negatiefs!) Maar nu is de groote vraag: is het mogelijk op de gemengde school tot christelijke deugden op te leiden, waarvan de wortel buiten de school is gelegd. De heer Groen zegt, *neen*, dat is niet mogelijk, en daarop komt de geheele inhoud van zijne rede neder, van het begin tot het einde. De minister heeft slechts één antwoord: *ja*, het is wel mogelijk; en als de heer Groen dat ontkent, of daaraan twijfelt, en het een logen noemt, dan is het alleen, omdat bij den heer Groen, naar zijne rigting en op zijn standpunt, Christendom en leerbegrip te veel en te eenzijdig één en hetzelfde denkbeeld uitdrukken. Christendom en leerbegrip zijn bij den heer Groen identiek. Bij den heer Groen en zijne rigting, neemt het leerbegrip, de intellektuëele bevatting van het Christendom, te veel plaats in. Naar 's ministers meening en naar zijne overtuiging echter moet het Christendom in het leerbegrip niet worden geabsorbeerd. (De heer Thorbecke moet, dunkt ons, bij 't vernemen dier woorden, den heer van der Brugghen gestadig toestemmend hebben toegeknikt. Wat de laatste alleen onderscheidends heeft is, dat hij orthodox-geloovig is, hoewel hij zich in de rationalistische rigting voortbeweegt.) Bij den heer Groen en zijn geheele school in Frankrijk, in Duitschland, in Amerika en Engeland is het Christendom te veel en te eenzijdig gekoncentreerd in het leerbegrip, en nu, volgens de school, die de minister erkent te moeten volgen, de school van Bunsen, Nitsch, Muller en van andere mannen, bekend door geloof en wetenschap, is het Christendom niet principaal de zaak van het bevattend verstand, maar van het geweten. En nu beweeren zij, dat in den godsdienstigen zin eener natie, gelijk de onze, eene som ligt van christelijk bewustzijn, van christelijke konscientie, bij groot verschil over de intellektuëele opvatting of over het leerbegrip. Dat gebied der konscientie is het gebied der opleiding tot christelijke deugden. Hij heeft jaren lang tot de denkbeelden van den heer Groen behoord, maar hij is door ontwikkeling en ondervinding er van terug gekomen. Op dat standpunt stond hij ook nog in 1840 of 1842, en toen heeft hij zich het beruchte citaat van de Molochdienst laten ontvallen. Maar hij staat niet meer op dat standpunt. Hij kan thans dat citaat desavoueeren; terwijl de heer Groen, om konsequent te zijn, die qualifikatie niet kan opgeven, en de woorden: opleiding tot christelijke deugden moet noemen eene Molochdienst, ja verloochening van het Kruis. Hij herzegt dus, dat hij niet kan treden in eene opzettelijke wederleg-

ging van den heer Groen, dat op theologiesch gebied te huis behoort; maar hij beroept zich op de praktijk en op het gezag van uitnemende practici, op wie te laag wordt nedergezien, en die evenwel niet genoeg kunnen worden gewaardeerd, om als zijne overtuiging te verklaren, dat het huisgezin, en zoo ook het kind, kan opgeleid worden tot christelijke deugden, zonder nog in dogmatische leerbegrippen te treden, en die telkenmale ter sprake te brengen. (Wij hebben, om der kurieziteitswille, deze gansche tirade niet terug willen houden, ofschoon ze veeleer in een theologiesch dispuut-kollegie, dan in eene parlementaire vergadering thuis hoort. 't Was overigens gaande weg reeds genoeg aan 't licht gekomen, dat, terwijl de heer Groen, inkonsequent genoeg, aan zeker autoriteits-beginsel blijft vasthouden, de heer van der Brugghen daarentegen de absolute leervrijheid, die bij zoovelen tot volstrekte verloochening van alle christelijke waarheden geleid heeft, voorstaat.)

II. Wat is ergernis geven aan andersdenkenden? Wat is hun godsdienstig gevoel niet eerbiedigen, vooral met het oog op de Israelieten? Het is niet door het geven van getuigenis en van teekenen, dat de nederlandsche natie is eene min of meer van het zuurdezem van het Evangelie doortrokken natie. Dat feit kan den Israëliet niet ergeren, of hij zou zich in de christelijke maatschappij niet kunnen bewegen; want overal ontmoet hij het teeken des Kruises, het teeken van christelijke ontwikkeling. Hij ontmoet overal tafereelen van het Christendom en de werking van christelijke beschaving. Ook hebben zich de Israëlieten nooit aan het aanwezig zijn van die christelijke teekenen geërgerd, en de minister mag zich daaromtrent geheel beroepen op de uitnemende rede van den heer Godefroi. Die afgevaardigde heeft te regt aangetoond, dat de Israëlieten nooit door teekenen werden geërgerd, omdat zij weten, dat anders ons volk zich zou gedenationalizeerd hebben. De Israëliet kan dit van een christelijk volk niet vergen, evenmin als men van hem vergen kan, dat hij ophoude Israëliet te zijn. Maar ergeren is op krenkende wijze, met minachting tot anderen te spreken over hunne godsdienstige overtuiging en daar tegenover te stellen eene andere overtuiging als eene betere. Het is met één woord, het niet met alle naauwgezetheid vermijden van alle poging van proselitismus. De gemengde school moet zich onthouden van het mededeelen van alle denkbeelden, om de waarde van andere leerbegrippen niet in twijfel te trekken. Dat is kwetsen, en het vermijden daarvan is eerbiediging van eens anders godsdienstige overtuiging. Naar dat begrip kan hij den Israëliet niet ergeren, als de naam van Christus op de school met eerbied en ontzag en vooral met verschoonende en sparende kieschheid wordt genoemd. (Wat is dat nu? Christus noemen met eerbied en ontzag en vooral met verschoonende en sparende kieschheid! Geeft de minister, ter verklaring van eene duistere bepaling der wet, raadselen op? En moet een onbegrijpelijk raadsel helder maken wat in 't duister ligt? De minister had even goed kunnen antwoorden met de bekende spreuk van Molière uit den *Médecin malgré lui.*) Maar als leerbegrip kan de bespreking van den persoon van Christus en van zijne werken niet aan de school worden toevertrouwd, maar moet dit aan de Kerk worden overgelaten. Is nu binnen deze grenzen de formule: opleiding tot christelijke deugden eene heiligschennis, eene verbloeming en verloochening van het Kruis? Hij gelooft dit niet. (Maar vele anderen gelooven dit wel degelijk en op onwederlegbare gronden.) Integendeel, het is een protest tegen het rationalismus en het materialismus, dat zoo schrikbarend bij onze naburen de overhand neemt. ('t Is een doekje tegen 't bloeden. 't Is overigens onbegrijpelijk, met welke verblindheid de minister de ontworpene school een protest durft noemen tegen het rationalismus. Wat anders zal zij zijn dan het snelst werkend voertuig, om de natie op end' op rationalistiesch te maken?)

De minister treedt thans in eene nadere uiteenzetting van dit punt. Wat de onderwijzers betreft, de Staat kan den onderwijzer niet tot Christen maken. Of de onderwijzer is geen goed Christen, en dan zou zijn christelijke atmosfeer nadeelig werken; of de man is een opregt Christen, en in dit geval zal hij een christelijken atmosfeer rond zich verspreiden, die weldadig op de kinderen zal werken. (*C'est à dire!* Als hij een opregt Christen is, zal er onvermijdelijk altijd iets van wat de ziel zijns aanzijns uitmaakt in zijne woorden doorstralen, zoo dikwijls hij het zuiver burgerlijk-maatschappelijk gebied te verlaten heeft.) Door christelijke liefde, en voorbeeldigen wandel, zal hij de harten der kinderen voor het Christendom kunnen winnen. De israëlitische kinderen zal hij kunnen wijzen op hunne roeping als kinderen van vader Abraham. Hij zal in dien zin kunnen opwekken tot christelijke deugdsbetrachting; want de geheele kinderpligt, die in het Nieuwe Testament ligt, is: gij, kinderen, zijt uwen ouders gehoorzaam. (Ei, ei, dat is wat nieuws.) Daarvan kan de onderwijzer partij trekken. — En wat nu het gebed op de school betreft: niet het noemen van den naam van Christus maakt het gebed christelijk; het kan ook uitnemend zijn zonder dat woord, en hierbij wijst hij op het model van alle christelijke gebeden; hij ziet niet in dat er minder zegen op zoodanig gebed zou rusten, ook zonder den naam van Christus. Derhalve de zegen des gebeds is op de gemengde school niet afgesloten. — En wat nu den Bijbel betreft, hij zou zich te dien aanzien kunnen refereeren aan de memorie van beantwoording; hij verklaart, dat de Bijbel *in den regel* niet op de gemengde school mag worden toegelaten of gebruikt, waar maar één katholiek kind tegenwoordig is — dit zou ergernis kunnen geven. Maar daardoor is niet Gods woord van de school geweerd als de Staat niet opdringt, wat hij, als Staat, niet mag opdringen. (Die verklaring is ietwat nadrukkelijker dan de taal van de memorie van beantwoording. De loyauteit vordert het te erkennen. Maar tegenover de praktijk, tegenover het drijven der schoolpartij, — welke waarde hebben daartegenover de fraaiste verklaringen?) Stelt de Protestant er echter prijs op, hij kan het godsdienstig onderwijs doen geven op de school, buiten de uren voor de leerlingen bepaald. Dit is nu reeds met het grootste succès het geval en zoo kan men ook onderwijs geven in de bijbelsche geschiedenis. Door ds. Heldring te Hemmen geschiedt dit reeds op uren buiten den schooltijd. Hij waarschuwt vooral daartegen, dat men niet moet inslapen op dat denkbeeld, dat er leerstellig onderwijs op de openbare school mag worden gegeven. Men moet dit denkbeeld opgeven en daardoor zal de Kerk juist wakker worden geschud om in de leerstellige behoeften der kinderen te voorzien. Nu vraagt hij aan zijn *vriend* Groen: of dit alles is heiligschennis, verloochening van het Kruis van Christus? Hij laat het aan zijn geweten en aan het geweten van het nederl. volk over om daarop het antwoord te geven.

Na deze uitvoerige beschouwingen komt hij tot het amend. van den heer Thorbecke. Het ontwerp gaat te ver, zegt men, als men eerbied wil inprenten voor het gevoelen van andersdenkenden. De minister antwoordde: dat goedkeuring van dwaling niet is eerbiediging; maar het is het eerbiedigen van een ieders regt om zijn eigen gevormde overtuiging of zelfs verkeerde gedachte te hebben; dat is het voorwerp van eerbiediging; niet de inhoud der meening-zelve. (Maar, mijnheer de minister, wat gij daar zegt, is niet in de wet; en 't is juist omdat er niet dát, maar het omgekeerde staat, dat er reden tot beklag is.) Ten slotte vraagt de minister aan den heer Groen, of het niet wijzer is zich te vergenoegen met de uitspraak van deze wet, ofschoon die niet geheel bevredigt, dan te blijven procedeeren als het nadeel van het procedeeren grooter is dan het voordeel der gewenschte uitspraak. (Maar dat is juist de quæstie.)

De heer van Wintershoven licht daarop kortelijk zijn amend. toe, strekkende om aan art. 22 eene laatste alinea toe te voegen, van dezen inhoud: »Het verslag, bedoeld bij art. 194 der Grondwet, bevat de opgave van de klagten, welke wegens niet naleving van deze voorschriften ter onzer kennis zijn gekomen en van het onderzoek en de voorziening, welke daarop, zoo noodig, van onzentwege zijn gevolgd." Hij konstateert met genoegen het feit, dat het nu blijkt dat de vrees voor misbruik van het woord *christelijk* niet door den geopenbaarden wil van den wetgever kan gevoed worden; maar hij ontveinst het ook niet, dat toch ook door twee ministers erkend is, dat er misbruik van gemaakt kan worden. Hij wil dus eene penale sanktie op de overtreding van alin. 2. Men wees er op, dat de onderwijzer door burg. en weth. kan worden geschorst. Maar dat is de ultima ratio en, wat den een mishaagt of kwetst, bevredigt den ander. (Zeer juist gezien en goed gezegd.) Maar kan er evenwel op eene andere wijze een preventieve maatregel worden genomen, dan zal hij er de voorkeur aan geven; het is hem slechts om de zaak te doen.

De heeren van Heiden Reidestein en Wijbenga motiveerden vervolgens hun uit te brengen goedkeurend votum. Daarna kwam de heer Groen aan 't woord, van wiens redevoering het ons eene behoefte is te verklaren, dat zij een meesterstuk van parlementaire welsprekendheid mag genoemd worden. 't Is waar, dat de hevigheid der aandoeningen, bij 't aanschouwen van de vernietiging van den arbeid zijns levens, ook een minder rijk begaafd redenaar dan den heer Groen ver boven het middelmatige zou verheven hebben.

Hij ving aan met te herinneren dat hij den vorigen dag gesproken had, afgescheiden van alle politieke beschouwingen. Thans zal hij de politieke quæstie opnemen, zoo als die zich in art. 22 koncentreert, in zooverre dit art. de oorzaak is geweest der verandering van het ministerie. Eerst zal hij eenige algemeene punten in het midden brengen, ter resumptie, naar hij meent, der beraadslagingen. Dan zal hij antwoorden aan het ministerie en aan enkele leden der Kamer en vervolgens overgaan tot de uitoefening van het regt en den pligt van parlementaire zelfverdediging tegen de beschuldiging van het ministerie, ook ter handhaving van het regt der kleine minderheid. Of is het niet wenschelijk, dat ook eene kleine minderheid in de gelegenheid gesteld worde hare denkbeelden uiteen te zetten? En is er niet buiten de Kamer groote belangstelling in deze allergewigtigste diskussiën?

I. Eerst eenige algemeene opmerkingen, ter resumptie van de beraadslagingen: *a.* Indien het woord *christelijk* en indien alin. 4 wegvallen, dan is deze wet dezelfde, waartegen het petitionnement gerigt werd, en ten gevolge waarvan een nieuw kabinet gevormd is. *b.* Indien het woord *christelijk* blijft, dan is de wet nog erger, omdat daardoor, in verband met art. 16, heiligschennis gepleegd en steun gegeven wordt aan eene voor de minderheden gevaarlijke praktijk. De wet zal, naar des Sprekers meening, met groote meerderheid worden aangenomen, en dat zal het gevolg zijn van die zucht tot afdoening, waaraan wij reeds vele organieke wetten te danken hebben, en op grond van die dubbelzinnigheid, welke aanleiding zal geven tot een proselytismus van de gevaarlijkste soort. *d.* De groote meerderheid der Kamer is homogeen met het ministerie. Ook de meerderheid van 1856, omdat zij de wet beschouwt als haar werk, en het ministerie als haar werktuig, dat zij niet verbreekt, eer het werk geleverd is. *e.* De slotsom van al hetgeen geschied is, is een erger politieke mystifikatie dan die van 1853.

II. Het antwoord aan de ministers en aan eenige leden der Kamer: *A.* den minister van *Binnenlandsche Zaken*, die

a. den Spr. te gemoet gevoerd heeft, dat hij hem niet kon volgen, omdat de minister zoo veel bezigheden had, en hij Spr. de genoegens van het buitenleven geniet. Spr. wijst den minister niettemin op de moeijelijkheid zijner pozitie ten deze, en op de gemakkelijkheid van die des ministers, daar deze door de overgroote meerderheid der Kamer wordt ondersteund;

b. heeft de minister gezegd, dat hij den Spr. niet kon volgen in zijne hooge beschouwingen in een hooger sfeer. Hij antwoordt hierop, dat die beschouwingen in onmiddellijk verband staan met den aard en de natuur der tegenwoordige wet.

c. is door den minister aangevoerd, dat de kleine oppozitie niet eens een amendement heeft voorgedragen. Hij antwoordt hierop, dat het stelsel dier minderheid bekend is, en ten andere, dat zelfs het beste amendement, dat niet in den zin was der groote meerderheid van 1856, niet kon worden, in deze Kamer, zelfs een onderwerp van ernstige diskussie. En ziedaar de vrucht der politiek van dit kabinet.

d. blijft Spr. volhouden het inkonstitutionneele om in eene koninklijke boodschap eene voorloopige sanktie van Z. M. te zien.

B. Den *minister van Justitie.* Eerst deze aanmerking, dat de natuur van het onderwijs op de gemengde school niet zal afhangen van een woord in de wet; dat zij niet afhangen van een Israëliet, ook al is hij lid der Kamer, noch van eenig rabbijn of opperrabbijn, maar dat die natuur van het onderwijs alleen beslist zal worden door den aard en de inrigting der school. En dan zegt Spr., dat als Christenen en Israëlieten te zamen onderwezen worden, alsdan het kenmerk van het Christendom moet worden weggenomen; er moet de volstrektste neutraliteit in acht genomen worden, anders zou het altijd een proselitismus van de gevaarlijkste soort zijn. Spr. beschouwt de betrekking van vrucht en wortel. Zoo lang men tusschen beiden verband wil, zal ook ieder onderwijzer zijne subjektive beschouwingen als wortel overbrengen op de vrucht. Nog ééne aanmerking van veel gewigt. De Bijbel, zeide de minister, zal niet geweerd worden, daar in deze of gene gemeente bij schikking de Bijbel aanwezig is. Dit, zegt Spr., is het sterkste bewijs, dat de Bijbel als regel op de school geweerd wordt.

C. Eenige leden. Hij bedankt den heer Baud voor diens erkentenis, dat in de wet een kiem van gewetensdwang is. Die Spr. heeft er echter finantiële bezwaren tegenover gesteld, evenzeer als de moeijelijkheid van eene herziening der Grondwet. Maar nu zegt hij, Spr., dat als er in de wet een kiem van gewetensdwang ligt, alsdan geene andere konsideratiën daartegenover gewigt mogen hebben. Door het smoren van gewetensdwang kan geen verbroedering, maar wel verbittering ontstaan.

III. De verdediging van de kleine minderheid tegen de aanklagten van dit ministerie. Deze zou zijn ondankbaar. Hier geldt het een moeijelijk punt. Spr. stelt op den voorgrond, dat hij geen gunst, maar een regt vraagt. Hij heeft dus het regt om te worden gehoord, maar toch heeft hij de welwillendheid der Kamer noodig. Hij zal zich beperken tot die inlichtingen, waartoe hij bevoegd en verpligt is. Hij wenscht de zaak uit een hooger standpunt, uit dat der geschiedenis, te beschouwen. Hij wenscht eenig licht te verspreiden over eene raadselachtige bladzijde onzer geschiedenis. Hij isoleert, in zijne verdediging tegen het ministerie, vooreerst den minister van Justitie, die belast is geweest met de vorming van het kabinet en die het eerst het denkbeeld van een verzoeningsmiddel heeft gehad. Hij isoleert den minister van Justitie van het ministerie.

Wat aangaat het verwijt, alsof hij degeen geweest was, die in November 1855 den min. v. Binn. Zaken eene verklaring over den Christelijken Staat had afgewrongen, die aanleiding tot het petitionnement heeft gegeven, die veroorzaakt heeft, dat de ministeriëele verandering heeft plaats gehad, en die, nu het nieuwe ministerie is tot stand gekomen, het zelf met zijne vrienden, van het eerste oogenblik af, met voorbeeldelooze felheid heeft bestre-

kan plaats hebben, en te agreëren: 1°. de opklimming van W. A. baron Schimmelpenninck van der Oye tot jongste kommandeur; 2°. de admissie van J. D. graaf van Rechteren van Appeltern tot tweeden-jonkheer; voorts benoemd tot burgs. van Ilpendam c. a., H. Verkerk en van Elsloo C. Canisius; en tot lid der kommissie van administratie over de gevangenissen te Amsterdam mr. P. J. Teding van Berkhout.

In de vroegen morgen van gisteren is uit het Y opgehaald het lijk van een jeugdig manspersoon, die ll. Woensdag zijne woning te Rotterdam had verlaten.

STATEN-GENERAAL.

TWEEDE KAMER.

Zitting van Zaturdag 11 Julij.

In deze zitting zijn ingekomen drie wetsontwerpen betrekkelijk den aanleg van spoorwegen:

1°. tot verhooging van hoofdstuk V der begrooting van de Staats-uitgaven voor 1857 (voorbereidende werkzaamheden tot den aanleg van spoorwegen);

2°. tot daarstelling van een fonds tot aanmoediging en ondersteuning van den aanleg van spoorwegen;

3°. tot vrijstelling van de regten van registratie en overschrijving op de verkrijging, bij aankoop en onteigening, van vaste goederen, benoodigd tot het aanleggen van spoorwegen.

Voorts is ingekomen een missive van den minister van Koloniën ten geleide van eene nota van inlichtingen op een hem door de Kamer toegezonden adres van den heer W. Bosch, gepensioneerd chef van de geneeskundige dienst in Indië.

Nadat de kommissie voor de Verzoekschriften op eenige in hare handen gestelde adressen betrekkelijk het lager onderwijs verslagen had uitgebragt, zijn de beraadslagingen voortgezet over de drie eerste alinea's van art. 22 van het bedoelde wetsontwerp.

Daarna gaven de artikelen 24, 25, 26 en 27 van paragraaf 2 van het wetsontwerp „Van de onderwijzers" aanleiding tot diskussiën.

Art. 23, het verbod inhoudende, dat de onderwijzers geene ambten of bedieningen dan met goedkeuring van Gedeputeerde Staten enz. bekleeden noch handel en nering drijven of eenig beroep uitoefenen mogen, werd na de daarover gevoerde woordenwisseling tusschen de heeren Dirks, Thorbecke, van der Linden en Sander, door den minister van Binnenlandsche Zaken, ter verduidelijking van de redaktie veranderd.

De Vergadering heeft de beraadslaging over artikel 28 niet ten einde gebragt, maar zich vereenigd met 35 tegen 29 stemmen met eene motie van orde van den heer Poorter om de behandeling van dat artikel tot Maandag morgen te 11 ure te verdagen, als staande het in naauw verband met artikel 30.

GOUDA, 9 Julij. De veemarkt was heden met geringen aanvoer; zoowel vet als melkvee werd vlug verkocht. Schapen en lammeren met goeden aanvoer en vooral de vette vlug te verkoopen. Varkens als vroeger traag.

Van kaas waren 60 à 70 wagens aangevoerd, waarvan de puike kwaliteit van 10 á 12 Ned. ℔ *f* 22 á 23 en de schotten *f* 20 à *f* 21 golden.

DELFT, 11 Julij. De prijzen der kaas waren heden: *f* 13,50 à *f* 18 per 100 Ned. ℔. Aanvoer 77 stapels, wegende 24810 Ned. ℔.

HOORN, 10 Julij. Op de markt alhier werden 378 stapels kaas aangevoerd, wegende te zamen 97,182 N. ℔. Prijs der kleine gras *f* 28.75.

LUXEMBURG, 2 Julij. De voorbereidende verkiezingen hebben in het geheele land plaats gehad. Te Luxemburg zelf is de worsteling hevig geweest en is zij geëindigd met de algeheele nederlaag der Regering. Den eersten dag hadden vele kiezers geen deel aan de stemming genomen. Zes kandidaten hebben dan ook slechts de volstrekte meerderheid kunnen bekomen. Vier er van waren van de lijst van de *Courrier*, een ander van de *Revue* en een stond op de beide lijsten. Deze vier waren de heeren Jonas, Theodore Pescatore, De Marie en Aschman. Wat de veertig namen betreft, welke aan de ballotage onderworpen zijn, zoo hielden de kandidaten der beide partijen nagenoeg met elkander het evenwigt. De eerste stemming heeft tot den 7den 's nachts geduurd en de ballotage heeft men dus tot den volgenden dag moeten uitstellen. Ditmaal waren de onthoudingen aan de stemming gering; in de talrijkste sectie hebben slechts vijf stemmen niet aan de oproeping beantwoord. Tegen negen ure 's avonds werd de uitslag bekend gemaakt en de lijst van de *Courrier* had overal gezegevierd.

Weinige dagen voor de verkiezingen is eene nieuwe circulaire gerigt aan de hoofden van de administratiën. Zij werden uitgenoodigd aan de regering kenbaar te maken al de ambtenaren, *die zich door hun ijver zouden onderscheiden*, als ook die, welke, *tegen alle verwachting zich vijandig jegens de Regering zouden betoonen.* De natie is verbaasd gebleven over deze officieële en tot nu toe ongewone spionnering.

De weinige ambtenaren, die de *Courrier* op zijne lijst geplaatst had, moesten hunne kandidatuur opgeven.

De klerikale partij had zich geheel aan de zijde der Regering geschaard; maar deze alliantie heeft haar niet kunnen redden. De uitslag kan dan ook niet anders dan een geweldigen indruk maken. De Regering had het voormalige kiesdistrikt van Luxemburg in tweeën gescheiden juist omdat zij hoopte daardoor de overwinning ten minste in de hoofdstad te behalen. Tot nu toe hadden de aanhangers van het ministerie altijd geklaagd, dat de stemmen der landelijke gemeenten die van de eigenlijke stad overtroffen. Er is eene afzonderlijke vertegenwoordiging van de hoofdstad noodig, zeiden zij. Dit heeft plaats gehad en nog is de uitslag dezelfde gebleven als vroeger.

Het blijft dus bepaaldelijk waar, dat de hoofdstad, de zetel der verlichting van het land, het stelsel der Regering geheel en al veroordeelt. Deze veroordeeling is des te klaarblijkelijker, daar de door de Regering voorgestelde kandidaten voor het meerendeel achtingswaardige mannen waren, die de *Courrier* eveneens op zijne kandidatenlijst had kunnen plaatsen. Het is van den anderen kant waar dat op de regeringslijst niet minder dan zeven leden van eene familie, de familie Paquet, voorkwamen, waarvan onze doorluchtige minister van Binnenlandsche Zaken een der roemrijkste spruiten is.

Het regeringsblad heeft den strijd dan ook niet *op* het staatkundig terrein durven overbrengen, zooals de *Courrier* dit gedaan heeft. Het blad heeft zich vergenoegd met te spreken van de belangen der stad, welke zijne kandidaten, zoo als het blad zeide, het best geschikt waren te vertegenwoordigen en in de hand te werken.

Te Diekirch (de tweede stad van het land, welke zich altijd onderscheidde door haren regeringsgezinden ijver) zijn drie kandidaten der oppositie gekozen, waaronder de voormalige minister van Binnenlandsche Zaken, de heer Ulrich.

In het landelijke kanton van Luxemburg is geen enkele regeringskandidaat gekomen. Te Etternach daarentegen hebben de ministerieëlen gezegevierd. Zie hier wat daarvan de oorzaak is. Diekirch en Etternach hebben elk een garnizoen van een bataillon. Daar nu het kontingent aanzienlijk verminderd is, is er sprake van om al wat van de troepen overblijft, in een enkel garnizoen te vereenigen. Vandaar natuurlijk eene worsteling tusschen Etternach en Diekirch, welke beiden de voorkeur verlangen. Men heeft dus getracht op de verkiezingen te influenceeren, door te verstaan te geven, dat zoo de verkiezingen niet gunstig uitvielen in een dezer plaatsen, de mededingende plaats het garnizoen zoude krijgen!

Te Mersch, de zetel van het nieuwe kommissariaat, waar de distrikts-kommissaris en de burgemeester, de broeder van den minister van Finantien, op de lijst waren gesteld, worden de ministerieele kandidaten totaal geslagen. De zoon van een onzer ministers heeft zich dan ook veroorloofd op eene openbare plaats te zeggen: dat Mersch zich slecht gedragen had en dat men den zetel van het kommissariaat naar Radange zoude verplaatsen, waar de verkiezingen meer ten gunste der Regering zijn uitgevallen. Deze vermetele minachting jegens de wetten en jegens het land is inderdaad bewonderenswaardig. Voeg hierbij de artikelen van het ministeriele blad, dat niet ophoudt te herhalen: dat zelfs in het geval dat de oppozitie zoude zegevieren bij de verkiezingen, het ministerie niet zoude aftreden, dat de belangen van het land alleen er door zullen lijden.

Het rezultaat der verkiezingen van het platteland is mij nog niet geheel en al bekend. Het heeft overigens geen grooten invloed, noch staatkundige beteekenis, omdat in de gemeenten slechts zelden mannen zijn, die een staatkundig beginsel vertegenwoordigen. Men neemt gewoonlijk hem, die de persoonlijke sympathie heeft, welke familie-aanzien of fortuin geeft. Slechts op het oogenblik der verkiezingen van de afgevaardigden zal men over den uitslag kunnen oordeelen. En daarbij zal alles afhangen van de verstandig keuze der kandidaten.

De staatkundige worsteling heeft zich om zoo te zeggen uitsluitend in de hoofdstad gekoncentreerd. De bladen hebben zich slechts bezig gehouden met de verkiezingen te Luxemburg zelf, omdat zij zeer goed gevoelden, dat de zedelijke werking slechts hier verkregen konde worden. Laat ons hopen dat men er niet in slagen zal bij onzen souverein het gewigt der manifestatiën van onze hoofdstad te verzwakken. (*N. R. Ct.*)

BUITENLANDSCHE BERIGTEN.

FRANKRIJK.

PARIJS, 11 Julij. Een nieuwe depêche van maarschalk Randon van 7 Julij kondigt aan, dat de geheele volksstam der Zouaoua onderworpen is. Alleen de Beni-Aoucefs en de Beni-ben-Akache moeten nog onder het juk worden gebragt.

— De *Assemblée nationale* heeft in een cirkulaire aan haar geabonneerden te kennen gegeven, dat zij den 8sten September weder het licht zal zien.

— Men beweert nu weder, dat Mazzini niet op een portugeesch maar op een amerikaansch schip uit Genua is gevlugt, zonder er bij te voegen naar welk land hij zich begeeft.

— Uit Konstantinopel wordt gemeld, dat aan den heer Jooris, belgiesch zaakgelastigde aldaar, na het vertrek van den heer Blondeel, bij het overhandigen zijner geloofsbrieven, van wege de turksche regering, de hartelijkste ontvangst is te beurt gevallen in tegenwoordigheid van het geheele korps diplomatiek. Dit bewijst voldoende, dat de Porte van het bekende geschil met den heer Blondeel, alleen eene persoonlijke quæstie gemaakt heeft.

— De fransche konsul-generaal van Tunis, de heer Rochey, dringt in zijn verslag over de onregtvaardige en gruwelijke teregtstelling van eenen jood aldaar er op aan, dat de fransche Regering van den Bey van Tunis voor dien geregtelijken moord rekenschap vordere. Men verneemt over deze treurige zaak verder, dat de amerikaansche konsul een nadrukkelijk protest heeft ingeleverd, waarin hij met verontwaardiging spreekt over de barbaarsche tooneelen, die in Tunis zijn voorgevallen.

— Men schrijft uit Napels, dat de aanvoerder der opstandelingen, de kolonel Pisacone, nog niet is gefusilleerd, maar in hechtenis wordt gehouden om voor een krijgsraad teregt te staan.

Bijna al de zamenzweerders, te Genua gearresteerd, zijn van de Romagna afkomstig, zij waren allen van goede reispassen voorzien en hadden, naar mate van de belangrijkheid der te vervullen rol, eene grootere of kleinere hoeveelheid geld bij zich. Ook den opstandelingen te Livorno gearresteerd ontbrak het niet aan geld. Op den dag dat de opstand in beide steden uitbrak, was onder het volk veel geld in omloop. De sardinische Regering heeft door naauwkeurige nasporingen vernomen, dat sedert verscheidene maanden twee personen van goede passen en een groot aantal geldzakken voorzien, de grenzen van Piëmont herhaaldelijk overtrokken naar een der naburige Staten. Het is thans bewezen, dat de opstand met de te Parijs ontdekte zamenzwering tegen het leven des Keizers in verband stond.

ENGELAND.

LONDEN, 12 Julij De *Globe* deelt tijdingen mede uit Indië, welke behelzen dat de muitelingen in de omstreken van Delhi geslagen zijn. Zij zouden 26 stukken geschut verloren en zich op de stad teruggetrokken hebben, welke de engelsche troepen zich gereed maakten onmiddellijk aan te vallen. Een groot aantal troepen van Bengalen en de noord-westelijke provinciën zijn gedeserteerd.

Generaal Anson is den 27sten overleden.

De *Observer* behelst eene telegrafische depêche uit Malta, blijkbaar van hooger hand medegedeeld, waarin uit britsch Indië gemeld wordt, dat 30,000 Sipoys gedeserteerd zijn, doch zonder hunne opperhoofden, wapenen en ammunitie. De autoriteiten te Calcutta zijn zonder vrees, daar de opstandelingen bij Delhi geslagen zijn.

Generaal Anson is te Kurnaul gestorven; hij had zich op weg begeven om het bevel over de troepen in Delhi op zich te nemen. Sir Colin Campbell is tot zijn opvolger benoemd, en heden naar Marseille vertrokken.

Deze tijdingen zijn met de indische mails te Malta aangekomen, van daar naar Cagliari overgebragt, vanwaar zij naar Londen getelegrafeerd werden.

— Lord Campbell heeft in het Hoogerhuis aangekondigd, dat hij Maandag ter gelegenheid van de derde lezing van de bill, waarbij de verkoop en openbaarmaking van onzedelijke boeken en platen verboden wordt, zal voorstellen een amendement, volgens hetwelk de Justitie een onderzoek zal kunnen bevelen om de werken dier kathegorie te ontdekken en ze te vernietigen, nadat de regter ze voor onzedelijk verklaard heeft. De spreker noemde als een onzedelijk werk, dat openlijk verkocht werd, de vertaling van een roman van Alexander Dumas; waarvan echter de titel niet door hem werd opgegeven.

— Het engelsche Hoogerhuis heeft eene merkwaardige beslissing genomen. Het heeft namelijk de bill tot wijziging van den parlementseed, waardoor de Israëlieten niet langer van het Lagerhuis uitgesloten zouden worden, bij de tweede lezing verworpen met eene meerderheid van 34 stemmen. Het is dus aan zijn stelsel van uitsluiting op dit punt getrouw gebleven. De baron Rothschild zal bij gevolg geen zitting kunnen nemen in het Lagerhuis, niettegenstaande het mandaat der city het gewild had. Tot dus verre is, zoo als men men zich welligt zal herinneren, door deze weigering tot toelating, zijn zetel onvervuld gebleven, hetgeen waarschijnlijk thans niet langer zal plaats hebben, daar hij voor eenigen tijd verklaard heeft voor zijn mandaat te zullen bedanken, indien het Hoogerhuis ook ditmaal in zijne weigering mogt blijven volharden om den parlementseed te wijzigen. Eene andere vraag is het echter, of de city hem niet op nieuw zal verkiezen, en alzoo tegen de beslissing van het Hoogerhuis blijven protesteeren.

DUITSCHLAND.

WEENEN 11 Julij. Men meldt uit Napels: Het eiland Sicilië is rustig. Volgens de verklaring van het officiëele orgaan hebben de opstandelingen, die te Padula aan de vervolging der troepen ontsnapt waren, den volgenden dag een aanval gedaan op Sanza, doch zijn door de stedelijke garde en de jagers geslagen. Dertig der opstandelingen zijn gedood, terwijl alle anderen gearresteerd zijn. Van wege den koning is aan het leger en de marine dank gezegd voor den betoonden moed en trouw.

STADSNIEUWS.

BURGERLIJKE STAND.

AMSTERDAM, 13 Julij.

BEVALLEN (9 Julij): M. Voûte, geb. Retemeijer, Z.

M. van Hoorn, geb. Cremer, D. — (10 Julij): E. Fedder-geb. nlder, Z.-S. M. Leendertz, geb. Rouffaer, D.

OVERLEDEN (8 Julij): C. A. de Bruyn, 4 j.

PRIJS-COURANT DER EFFEKTEN.

		10 JULIJ 4½ u. gebl.	11 JULIJ 4½ u.			gebl.
Amsterdam, Thesaurie	5 pCt.	105				
Nederl. Bank	4					
Nederl., Werkel. Schuld à	2½ pCt.	63 11/16	63½	a	63 9/16	63 9/16
Dito Dito	3	76 13/16	76⅝			
Dito Dito	4	96 7/16	96½			
Amortis. Syndik.	3½	91¼	91¼			
Aand. Handel-Maatsch.	4½	160⅛	159¾			
Oost-Ind. Leening	4					
Aand. Holl. Spoorweg.						
Leening idem	4½ pCt.	98				
Aand. Rijn-Spoorweg	4½	100⅞				
Maatschappij van Weld.	4		64			
België, Cert. Adm. B. bk.	2½					
Dito bij *Rothschild*	2½	53¼	53 5/16			
Frankrijk, Certifikaten	3					
Spanje, Obligatiën	1½	25 9/16	25 7/16		25½	
Dito	3	43¼				
Dito Binnenl.	3	38 5/16	37⅞		38	
Amortisabele Schuld		5 9/16				
Bewijzen Coupon		5⅞				
Portugal, Obligatiën	3 pCt.	46⅛	46		46⅛	46 1/16
Dito 1856	3	45½	45½			
Dito Uitgestelde		26⅜				
Rusl., Obl. bij *Hope en C°.*	5 pCt.	105½	105½			
Dito bij idem 1828/1829	5	103⅛				
Cert. bij idem 1831/1833	5	95	94 15/16			
Dito bij idem 1840	4	87⅞	88¼			
Dito bij *Stieglitz*	4	88				
Dito Nieuwe	4					
Dito 5de Serie	5	98⅛	98			
Dito 1855, 6de Serie	5	99 13/16	99⅞			
Dito adm. te Hamburg	5					
Dito dito te Londen	5					
Dito dito dito	4½	96⅝	96⅝			
Inschrijving in Assignat.	6					
Certifikaten van dito	6	67¼	67¼			
Polen, Aand. 1835, fl. 500	*f*	154½	154½			
Obligatiën	4 pCt.	80⅝	80½			
Pruissen, Obligatiën	4½					
Aandeelen 1854	3½					
Oostenrijk, Obl. bij *Goll en G.*	5	78 9/16				
Dito dito	4		62½			
Dito Metalliek	5	76 13/16	76¼		76⅜	76 9/16
Dito Rente Amsterdam	5	87½	87½			
Dito Nationale 1854	5	78 7/16	78¼		78 7/16	78 5/16
Dito dito	2½	39¾	39¾			
Weener Bank-Aktiën	*f*	1169	1165		1167	
Dito Aand. fl. 250, 1839		420				
Dito dito „ 250, 1854	4 pCt.	320				
Napels, Cert. bij [illegible]	5					
Dito bij [illegible]	5					
Denemarken, Oblig. te Lond.	5	99½	99½			
Dito	3					
Braziliën, Geldl. 1824 v. £100	5	100¼	100⅛			
Dito 1839 van £100	5	98½				
Dito 1843 £100	5					
Dito 1852	4½					
Sardinië	5					
Peru, Geldl. 1854	4½	79¼	79			
Dito te Parijs		58¼				
Ecuador, Oblig. 1855	1		14			
Venezuela, dito 6 pCt. thans	4½					
Dito Uitgestelde	2					
Grenada, Obligatiën	3¼	22 5/16	22 5/16			
Dito Uitgestelde			6¼		6 5/16	
Mexiko dito	3	22	21⅞			
Nrd-Amer., Ph. *Hope en C*, Lr. A	*f*					
Dito dito	B					
Dito bij *Rothschild*	6 pCt.					
Amerik. Bank-Aktiën						
Illinois Spoorweg-Aandeelen			118			
Dito Oblig. Constr. Bons.	7 pCt.	92½	92½			
Louisiana [illegible]	5	99⅞				
Griekenl., Obl. Geldl. 1825	5	5¾	5 11/16			

Russ. Spoorw. 77 a Prost 90½, 91.

Vaste markt bij geringen handel.

Koers van het Geld: Beleening 4 pCt. Prolongatie 3½ pCt., Diskonto 4 pCt.

Wisselkoers.

Parijs	2/m.	*f* 55⅝	Livorno	2/m.	*f* 39½
»	zigt	» 56¼	Napels	»	» 83
Bordeaux	2/m.	» 55¼	Petersburg	»	» 1.81½
»	zigt	» 55⅞	Weenen	6/w.	» 34
Madrid	3/m.	» 238	Augsburg	»	» 35 5/16
Cadix	»	» 240	Frankfort	»	» 99⅝
Seville	»	» 237	Hamburg	2/m.	» 35¼
Bilbao	»	» 237	»	zigt	» 35⅝
Lissabon	»	» 40½	Londen	2/m.	» 11,72½
Porto	»	» 40½	»	zigt	» 11,85
Genua	2/m.	» 45½	Rotterdam		» ⅛

BUITENLANDSCHE BEURZEN.

PARIJS, 11 Julij. Fransche 4½ pc. 92.—; 3 pc. 67.—; 1¼ pc. Spanje 25; 3 pc. id. 37½; 5 pc. Met. —; Rom. Leen. —.

MADRID, 10 Julij. 3 pc. Schuld 38.90, id. 1¼ pc. 25.80.

LONDEN, 11 Julij. Cons. 92⅞; Spanje buit. 3 pc. 41⅝; id. 1¼ pc. 25¼; Rusl. 5 pc. 109½; id. 4½ pc. 96; Holl. 4 pc. 98; id. 2½ pc. 64; Sard. 5 pc. 89½; Braz. 101; Peru 4½ pc. 80½; Gren. uitg. 6¼; id. werk. 22½; Mexiko 3 pc. 22¼; Portugal 3 pc. 45½; Ecuador 13½; Venezuela 35; Wissel op Amst. 11.19¾; Hamburg 13.08¼.

WEENEN, 11 Julij. Met. 5 pc. 83¾; Nationale 85; Bank-Aktiën 1013; Credit Anst. 240½; Wissel op Londen 10.09; Amst. —; Parijs —; Goud —; Zilver —.

BERLIJN, 11 Julij. 4½ pc. Pr. Staatsch. 99⅝; 5 pc. Rusland 106½; id. 4½ pc. —; Wissel op Londen 2/m 6 Th. 18⅝; Amst. kort 140½; Hamb. 150¼; Petersburg 104½.

HAMBURG, 11 Julij. Spanje 3 pc. —; id. 1¼ pc. 24; Rusl. 5 pc. 101¾; 4½ pc. 91¾; 3 pc. Mexikanen —; Noord-Duits. bank 93¾; Wissel op Londen 3/m. —.—; id. kort —.—; Amst. —.—.

FRANKFORT, 11 Julij. 5 pc. Met. 79⅝; 1¼ pc. Spanje binnenl. 25 7/16; id. 3 pc. —; Wissel op Londen 3/m. ——; Parijs —; Weenen —; Amsterdam —.

HANDELSBERIGTEN.

GRAANMARKT.

SCHIEDAM, 11 Julij. Rogge verkocht: 141/2 ℔ Reval *f* 250 6/w., *f* 251 6/w.; 143/2 ℔ Archangel *f* 234 6/w.; 147/2 ℔ Belgiesche *f* 222 6/w. — Moutwijn *f* 20,50; Jenever *f* 26,—; Amst. Proef *f* 27,25, per ned. vat zonder fust, zonder de belasting; Spoeling *f* 0.70 per ketel.

HAVRE, 10 Julij. De totale verkoopen van gisteren beliepen 1056 b. Heden is de markt kalmer. De noteering blijft onveranderd. — *Sniker* vond nemers tot fr. 80 de bonne 4e, zeilend van de Antilles. — *Indigo* goed gesouteneerd. — Van *Huiden* werden verkocht: 580 gedr. a *f* 197,50 en 111 gedr BA a *f* 185.

LIVERPOOL, 10 Julij. *Katoen.* Deze week opende zich met veel vraag tot volle prijzen. De laatste berigten van Amerika, gepaard met de tijdingen van Manchester en de ruimere geldmarkt hebben veel zaken voor consumptie uitgelokt, en de prijzen voor de Amerikaansche soorten zijn ten volle 1/10 d. gemonteerd. Voor de Brazieln zijn de prijzen ⅛ d. en in enkele gevallen ¼ d gestegen; voor Egyptische is de laatste verhooging gemakkelijk te bedwingen.

HAMBURG, 10 Julij. *Koffij* De laatste berigten van Rio hebben geen invloed alhier uitgeoefend, de Rio-soorten gesouteneerd doch stil blijvende. De andere soorten waren op de berigten van Holland iets stiller. De keus is zeer beperkt. — *Suiker.* Het toegeven van eenige houders heeft tot verscheidene omzettingen aanleiding gegeven. Er is gedaan: 200 k. Havana van 29¾ a ½ voor bruin en 30 a 33½ voor blond; 400 k. Batavia van 29½ a 32¼ mk.; 630 v. Portorico Muscovaden tot geheimen prijs. — *Rijst* vast met levendige handel. Zeilend werden verkocht 6000 bn. Rangoonr en in loco 7000 b. Java, 6000 bn. Bengaal en 8000 bn. diverse O.-I. — *Tabak* Behalve eene lading Portorico, bestaande in 1756 bn. voor Oostenrijk verkocht, werden noch verscheidene partijen van verschillende soorten tot goede prijzen omgezet. — *Specerijen.* Peperement vast met eenige afdoeningen voor consumptie.

SCHEEPSTIJDINGEN.

BINNENGEKOMEN:

HELVOET, 10 Julij. Timmermans, H. Willebrordus, New-York.

RIVIER-VAART.

AMSTERDAM, 13 Julij, in lading naar:

Mainz.	J. Sinzig, Maintz N°. 1.
Keulen.	H. Berns, Cölln N°. 14.
Keulen.	A. Deinum, Stad Amsterdam.
Ordingen en Ruhrort.	G. Spiering, Geerdina Adriana.
Frankfort.	G. Caldenhoven, Frankfort N°. 25.
Duisburg.	J. H. W. v. Boven, Niederrein N°. 1.
Mannheim.	J. J. Reindorp, Rhijnstroom.
Wezel.	F. Beijer, Wilhelmina.
Dusseldorp.	M. Meeuwsen, Niederrein N°. 5.

AMSTERDAM, 10 Julij, vertrokken naar:

Keulen.	J. Vogels, Cöln. N°. 14.
Ludwigh. en Manheim.	J. H. Disch, Nur nicht Angstlich.
Mannheim.	M. Buchner, Harmonie.
Ruhrort.	A. Meijer, Mozart.
Wezel.	A. Meijer, Mozart.

Rijnhoogte ARNHEM, 10 Julij 1 el 49 duim.
KEULEN, 12 „ 7 vt. 3 „

Advertentiën.

(3445) Heden overleed ten mijnen huize, aan een langzaam verval van krachten, voorzien van de H. H. Sacramenten der stervenden, onze beminde Vader en Behuwdvader, de Heer JOHs. ALFERINK, in den ouderdom van ruim 68 jaren.

HASSELT, 6 Julij 1857.

C. A. ALFERINK, *Pastoor.*
Uit aller naam.

(3453) Heden overleed tot onze innige droefheid, na een korte ongesteldheid, onze waarde Vader en Behuwdvader HENRICUS VELTHUYSE, in den ouderdom van ruim 63 jaren, na voorzien te zijn geweest van de H. H. Sacramenten der stervenden.

J. P. VELTHUYSE.
Uit aller naam.

Strekkende deze tevens tot bijzondere algemeene kennisgeving.

(3452) Aan eene Openbare School in Gelderland, bij een R. C. Onderwijzer, die zijne vrije uren aan de opleiding van een **tweetal Knapen** wenscht te besteden, bestaat met 1°. Augustus, iets eerder of later, de gelegenheid tot plaatsing van nog **één Jongeling**, liefst niet beneden de 10 jaren oud. Behalve in de gewone vakken van het lager onderwijs wordt ook onderwijs gegeven in de Hoogduitsche en Fransche talen. Inclinerenden adresseren zich om nadere inlichtingen met *franco* brieven onder letter O. aan de Redactie van *de Tijd.*

Men vraagt tegen 1°. Augustus: Eene **Winkeldochter** of **Winkelmeid**, in eene **Grutters-Affaire**, van de R. K. Godsdienst, liefst die reeds in zoodanige affaire geweest is. Adres onder de letters B. A. bij den Uitgever dezer Courant. (3454)

Zilveren Godslampen.

A. J. BOEKMEULEN, Goud- en Zilversmid te Boxmeer, heeft de eer zijnen geëerde Begunstigers te berigten, dat bij hem verkrijgbaar zijn: Twee fraaije **Kerklampen, Kandelaars, Wierooksvaten, Kelken, Ceremoniemeestersstokken, Index, Lessenaars**, enz., en zend die op aanvrage in natura over. Ook is er nog gelegenheid tot plaatsing van een **Leerling.** (3451)

De Pillen van Holloway zijn een zeer vermaard middel voor een *zwak zenuwgestel* en *algemeen verval van krachten.* H..... D. G...., op het eiland *Urk*, had een aanmerkelijk verval van krachten en een zeer zwak zenuwgestel veroorzaakt door bedorven vochten. Hij beproefde velerlei geneesmiddelen, maar vond er geen baat bij. Eindelijk besloot hij tot de pillen van Holloway, welke spoedig eene goede uitwerking deden zien. Zijne sappen verbeterden, zijn hoofd werd meer helder, de maag versterkte zich, en vijf weken later was hij volkomen hersteld.

Doosjes Pillen à *f* 0.80, *f* 1.85, *f* 3.00, *f* 6.75, *f* 13.50, *f* 20.50.

Potjes Zalf à *f* 0.80, *f* 1.85, *f* 3.00, *f* 7.05, *f* 13.85, *f* 22.95.

Zijn op franco aanvragen à contant te bekomen bij de Heeren ADAMA, Apothekers, Utrechtschestraat, Y N°. 251 en Nieuwendijk, L N°. 78, als Dépôthouders te *Amsterdam*, bij L. J. GROOTENDORST, dépôthouder te *Utrecht*, G. VERHAART, dépôthouder te *Prinsland* en bij J. STRAATMAN, hoofd-dépôthouder te *'s Bosch*, alsmede te *Londen* Strand 244, *Holloway's-Etablishment.* (3393)

Bij den Boekh. C. L. VAN LANGENHUYSEN is gedrukt en wordt met succes gedebiteerd:

HANDBOEKJE

VAN

CHRISTELIJKE GODSVRUCHT

OF

Verzameling van Oefeningen en Gebeden,

met aanwijzing der daaraan verbonden Aflaten, door A HENRIET, R. C. Pr. *Met Kerkel. Goedkeur.* Prijs *f* 0.6[illegible]

Om met den aard van dit boekje bekend te worden, volgt hier eene korte opgaaf van den voornaamsten inhoud:

H. Hart van Jesus. — *H. Kruisweg.* — *H Kindschheid.* — *Zalige Dood* — *Congregatie der Allerheiligste Maagd Maria* — kleine getijden der Onbevlekte Ontvangenis. — *Onbevlekt Hart van Maria* — Broederschap — Gebeden — Litanie — Toewijding. — Onbevlekte Ontvangenis — Negendaagsche Oefening — Litanie. — *H. Schapulier.* — *Rozekrans* — wijze om die te bidden enz. — *Over het wijden der Rozekransen, Medailles, Kruisbeelden, enz.* — Aflaten aan verschillende rozekransen verbonden. — *Levende Rozekrans.* — *De Maand van Maria.* — *Vereering van den H. Joseph.* — *Devotie tot den H. Aloysius.* — *Vereering van den H. Willibrordus.* — *Geestelijk Verbond.* — *Over de Aflaten.* — Nut der Aflaten, wat een Aflaat vereischte om aflaten te verdienen — om de gunsten van Jubilé deeelachtig te worden. — Eenige gebeden om aflaten te verdienen. — Verzameling en aanwijzing van verschillende aflaten. — Bijzondere voorwaarden voor verschillende aflaten. Volle aflaten door het jaar te verdienen. — Aanwijzing der feesten en voornaamste aflaten, welke op verschillende dagen te verdienen zijn.

Te Amsterdam bij C. L. VAN LANGENHUYSEN, Drukker en [illegible]